

Pia Kauma kok ym.

Lakialoite laeiksi rikoslain 34 a luvun ja kansalaisuuslain 33 a §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Terrorismirikoksista on säädetty rikoslain (39/1889) 34 a luvussa. Niihin kuuluvat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, terroristiryhmän johtaminen, terroristiryhmän toiminnan edistäminen, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, värväys terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismin rahoittaminen, terroristiryhmän rahoittaminen ja matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Luvussa rangaistaviksi säädetty rikokset ovat rangaistavia vain tahallisesti tehtyinä.

Aloitteen tarkoitus on tiukentaa terrorismilakeja siten, että kriminalisoitavaksi tulisi osallistuminen terroristisen yhteenliittymän tai ryhmän toimintaan. Terroristijärjestöiksi tai terroristeiksi katsotaan EU:n laatiman terroristiluettelon mukaisesti terroritekoihin osallistuneet henkilöt, ryhmät ja yhteisöt. Luetteloon voidaan myös merkitä henkilöitä, ryhmiä ja yhteisöjä, joilla YK:n turvallisuusneuvosto on todennut olevan yhteyksiä terrorismiin ja joille se on määrännyt seuraamuksia.

Terrorismintorjunnan toimintaympäristö Suomessa on nopeassa muutoksessa, ja terrorismin aiheuttamat uhat ovat muuttuneet ja monipuolistuneet. Uhka voi olla yhtä lailla ulkoinen kuin sisäinen. Suojelupoliisin mukaan merkittävimmän terrorismin uhkan Suomessa muodostavat edelleen yksittäiset toimijat tai pienryhmät. Terrorismintorjunnan painopisteen on oltava ennaltaehkäisevissä toimissa. Terroristijärjestön toimintaan osallistumisen kriminalisointi on yksi niistä. Suojelupoliisin uhka-arvion mukaan terroriuhka on Suomessa tasolla kohonnut.

Suojelupoliisin mukaan yhteydet kansainväliseen terrorismiin ovat lisääntyneet, ja yhä suurempi osa terrorismintorjunnan kohdehenkilöistä on osallistunut aseelliseen toimintaan tai vastaanottanut terroristista koulutusta. Keskeisiä terrorismin uhkaan ja kohdehenkilöiden lukumäärän kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat kotoperäisen radikalisoitumisen lisääntyminen sekä Syyrian ja Irakin konfliktin heijastevaikutukset Suomeen. Terrorismintorjunnan kohdehenkilöiden lukumäärä on tällä hetkellä noin 390. Suojelupoliisin mukaan määrä jatkaa kasvuaan.

Lakialoite LA 41/2019 vp

PERUSTELUT

Euroopan Neuvoston yleissopimuksen 2015 lisäpöytäkirjan 2 artikla koskee osallistumista yhteenliittymään tai ryhmään terroristisessa tarkoituksessa. Sopimuspuolten tulee ryhtyä toimenpiteisiin, joilla varmistetaan artiklassa tarkoitetun osallistumisen kriminalisointi, kun kyse on lainvastaisesta ja tahallisesta teosta. Lisäpöytäkirjan taustalla on erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston 24.9.2014 hyväksymä päätöslauselma 2178 (2014) terrorismiin syyllistyvistä vierastaistelijoista.

Lisäpöytäkirjan tarkoituksena on helpottaa eräiden päätöslauselmaan 2178 sisältyvien näkökohtien nopeaa, koordinoitua ja tuloksellista täytäntöönpanoa, edistää yhteisen näkemyksen muodostamista terrorismiin syyllistyviin vierastaistelijoihin liittyvistä rikoksista ja niihin reagoimisesta, helpottaa luonteeltaan valmistelevien tekojen tutkintaa ja niihin liittyviä syytetoimia, mikäli tällaiset teot saattavat tai uhkaavat johtaa terrorismirikosten tekemiseen. Sen vuoksi lisäpöytäkirjassa määrätään, että osallistuminen yhteenliittymään tai ryhmään terrorismitarkoituksessa on säädettävä rangaistavaksi: (2 artikla).

Huomionarvoista on, että terroristijärjestön toimintaan osallistuminen ja kuuluminen terroristijärjestöön on nimenomaisesti kriminalisoitu useissa maissa, kuten Norjassa, Tanskassa, Ranskassa ja Kanadassa.

Norjan rikoslain terrorismia koskevan kappaleen 18 mukaan rangaistavaa on sekä värväytyminen että terroristijärjestöön kuuluminen. Tanskassa terroristijärjestöön kuuluminen on kriminalisoitu rikoslain 114 pykälän mukaan jo vuonna 2002. Sen pohjalta on tuomittu useita henkilöitä terroristijärjestöön kuulumisesta, siihen värväytymisestä, sellaisen rahoittamisesta tai terrorististen tekojen suunnittelusta.

Ranskan rikoslaisissa osallistuminen minkä tahansa muodostetun ryhmän toimintaan, jolla on terroristisia tavoitteita, jotka mainitaan rikoslain aiemmissa artikloissa, katsotaan terroristiseksi toiminnaksi. Kanadassa henkilö, joka tietoisesti osallistuu terroristiryhmän toimintaan suoraan tai epäsuorasti terroristiryhmän kyvyn parantamiseksi ja terroristisen toiminnan edistämiseksi tai sen toteuttamiseksi, on syyllinen rikokseen, josta voi seurata 10 vuoden vankeustuomio.

Osallistumista terroristiorganisaation toimintaan ilmentävät tarkkarajaisella ja todennettavissa olevalla tavalla sen toiminnassa tehdyt terrorismirikokset, joiden piiri on laaja ja jotka voivat olla hyvinkin etäisessä yhteydessä terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen. Lailla säädetään laajasti rangaistavaksi tällaisen rikoksen tekemistä edistävät merkitykselliset teot. Ne edellä todetu tavoin kattavat terroristiryhmän johtamisen ja terroristiryhmän toiminnan edistämisen lisäksi myös terroristiorganisaation puitteissa tehdyn valmistelun, koulutuksen antamisen, koulutuksen ottamisen, värväämisen, matkustamisen ja rahoittamisen. Laillisuusperiaatteen voi katsoa myös edellyttävän, että rangaistava toiminta tai laiminlyönti ilmenee ulkonaisesti havaittavalla tavalla.

Kansalaisuuden menettämisen perusteista säädetään kansalaisuuslaissa. Kansalaisuuslain 2 §:n 1 kohdan mukaan kansalaisuudella tarkoitetaan yksilön ja valtion välistä lainsäädännöllistä sidettä, joka määrittää yksilön aseman valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oi-

Lakialoite LA 41/2019 vp

keuksia ja velvollisuuksia. Sitä, mitä kansallisella lailla voidaan säätää kansallisuuden menettämisen perusteista, määrittelee eurooppalainen kansalaisuusyleissopimus.

Kansalaisuusyleissopimuksen lähtökohta on kansalaisuuden pysyvyys, eikä siten vakaviakaan rikoksia lähtökohtaisesti voida säätää kansalaisuuden menettämisen perusteeksi. Sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen d) alakohta mahdollistaa kuitenkin kansalaisuuden menettämisen perusteeksi säätämisen henkilön käyttäytymisen tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja. Tämän kohdan kansalaisuuslakiin tehtiin huhtikuussa 2019 muutos (564/2019), jonka nojalla kansalaisuuden voi menettää henkilö, joka on syyllistynyt Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneeseen vakavaan maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen, joista on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta ja joista on tuomittu vähintään viiden vuoden vankeus- tai yhdistelmärankaistus.

Huhtikuun 2019 lakimuutos oli tarpeellinen, mutta ei riittävä. Suomella on edelleen kansalaisuusyleissopimuksen rajoissa liikkumavaraa laajentaa kansalaisuuden menettämisen perusteita. Tämä liikkumavara on syytä hyödyntää mahdollisimman täysimääräisesti.

Lainsäädäntöä on muutettava siten, että kansalaisuuden menettämisen perusteita koskevaan kansalaisuuslain 5 luvun 33 a §:n kansalaisuuden menettämisen perusteita tarkoittavien rikosten listaan lisätään säädettävä uusi terroristiryhmän toimintaan osallistuminen. Tämä on sopusoinnussa kansalaisuusyleissopimuksen kanssa, sillä terroristiryhmän toimintaan osallistumisen on katsottava olevan kansalaisuusyleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen d) alakohdan mukaista henkilön käyttäytymistä tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja.

Lisäksi kansalaisuuslain 5 luvun 33 a §:n edellytystä vähintään 5 vuoden pituisesta vankeus- tai yhdistelmärankaistuksesta on lyhennettävä siten, että kansalaisuuden voisi menettää jo 2 vuoden pituisesta vankeus- tai yhdistelmärankaistuksesta. Tämä on perusteltua, sillä ehdottomaan vankeus- tai yhdistelmärankaistukseen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikoksen perusteella tuomitun on katsottava syyllistyneen käyttäytymiseen tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja. Lisäksi muutos on perusteltu soveltuvien tapausten piirin laajentamisella. Jo lakimuutosta valmisteltaessa muutama lausunnonantaja totesi, että vaatimus vähintään viiden vuoden tuomitusta vankeusrangaistuksesta rajaa mahdollisten tapausten joukon liian pieneksi (HE 272/2018 vp s. 67).

Kansalaisuuden menettämisestä päättäisi nykyiseen tapaan Maahanmuuttovirasto lainvoimaisen rikostuomion perusteella. Kansalaisuuden voisi menettää vain sellaisen rikoksen vuoksi, joka olisi tehty ehdotetun lainmuutoksen tultua voimaan. Kansalaisuuden menettäminen voisi koskea vain sellaisia henkilöitä, joilla olisi myös jonkin toisen valtion kansalaisuus. Myös syntyperäinen Suomen kansalainen voisi menettää kansalaisuuden mainituilla perusteilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

Lakialoite LA 41/2019 vp

1.

Laki

rikoslain 34 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 34 a lukuun uusi 4 d § seuraavasti:

34 a luku

Terrorismirikoksista

4 d §

Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen

Joka osallistuu terroristisen yhteenliittymän tai ryhmän toimintaan tarkoituksena tehdä yksi tai useampi terrorismirikos on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

2.

Laki

kansalaisuuslain 33 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisuuslain (359/2003) 33 a §, sellaisena kuin se on laissa 564/2019, seuraavasti:

Lakialoite LA 41/2019 vp

33 a §

Kansalaisuuden menettäminen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella

Jos henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus, on tuomittu Suomessa lainvoimaisella tuomiolla rikoslain 12 luvun 1—6 §:n, 13 luvun 1 tai 2 §:n, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 5—8 kohdan, 1 §:n 2 tai 3 momentin, 1 a §:n, 3 §:n 1 momentin, 4, 4 a, 4 c, 4 d tai 5 §:n mukaisesta Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneesta rikoksesta vähintään 2 vuoden pituiseen vankeus- tai yhdistelmärankaistukseen, voidaan päättää, että henkilö menettää Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden voi menettää myös henkilö, joka on tuomittu edellä tarkoitettuun rankaistukseen edellä tarkoitettujen rikosten yrityksestä tai osallisuudesta selkäläiseen rikokseen tai sen yritykseen.

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta on tuomittu yhteinen rangaistus, kansalaisuuden menettäminen edellyttää lisäksi, että ainakin yksi rikoksista on 1 momentissa tarkoitettu rikos ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa olisi tuomion mukaan seurannut 1 momentissa tarkoitettu rangaistus.

Henkilö ei voi menettää kansalaisuuttaan, jos hän oli rikoksen tehdessään alle 18-vuotias tai jos on kulunut yli viisi vuotta siitä, kun 1 momentissa tarkoitettu tuomio on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20.12.2019

Pia Kauma kok

Heikki Vestman kok